

Preken

Van de Protestantse Gemeente Enschede
Opstandingskerk en Detakerk

8 april 2012 – Paasmorgen

Ezechiël 37: 1 – 10

Johannes 20:24 – 28

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Deze Paaspreek wordt iets anders dan u mogelijk zult hebben verwacht. Op de dag van het feest van het leven wil ik het met u namelijk toch hebben over de dood. Veertig dagen lang immers zijn we in Enschede bezig geweest met 'de dood'. Ja, we hebben óók 40 dagen niet gemopperd. Maar daarnaast hebben we veertig dagen lang in Enschede op tal van manieren het gesprek gezocht over het levenseinde. "Is sterven nog doodgewoon", zo luidde de titel van dit door de PGE geïnitieerde gesprek, waaraan overigens tal van maatschappelijke instellingen deelnamen.

Het valt niet mee, samen praten over de dood. Zelfs in deze moderne tijd, die zogenaamd geen taboes meer kent, waarin mensen álles zeggen wat ze denken, en alles doen wat ze zeggen... waarin journalisten zich niet generen om op tv de meest onbetamelijke vragen aan politici te stellen, en waarin politici zich vervolgens trainen om op die onbetamelijkheid zo vrolijk mogelijk te reageren... want dáár wordt je als politicus op afgerekend... alles moet kunnen en alles kan ook... maar samen praten over de dood dat valt zelfs voor de modernste mensen nog niet mee.

Veertig dagen hebben we het toch gedaan, in Enschede. Net zoals Ezechiël aan alle kanten om het dal vol beenderen moest lopen, zo zijn wij aan alle kanten om onze sterfelijkheid getrokken. Zo doe je dat met complexe zaken. Dát is ethiek. Dat je er aan alle kanten omheen loopt. Dat je niet direct komt met je morele oordeel. Ethiek is juist dat je je morele oordeel – van dit mag niet of dat moet juist wel - opschort. Om eerst maar eens wat beter te kijken. Eerst maar eens vragen. Scherp kijken. Kritisch vragen, álle kanten op.

Het was een wonderlijke ervaring om te ontdekken dat dit gesprek over de dood goed deed. Zoals één van de sprekers, Trudy van Gils, hoofd van het Hospice Enschede, zei: de dood in het leven toelaten brengt rust. Taboes werken niet... of werken hooguit contraproductief. Eén van de gevolgen van de legalisering van euthanasie in Nederland, en vooral van het open gesprek dat we in NL over euthanasie hebben gevoerd en nog steeds voeren is, dat in NL er veel meer aandacht is gekomen voor palliatieve sedatie – voor pijnbestrijding en passende slaapmedicatie. Dankzij de euthanasie is de pijnbestrijding in NL veel en veel beter geworden.

Misschien kan het juist met Pasen – een keer praten, preken, over de dood. Met Pasen vierden wij dat de dood niet de laatste macht is in het mensenleven. Het laatste woord is leven. En wie dat woord gehoord heeft durft misschien des te beter het gesprek over de dood aan, een preek over de dood aan.

Wat valt er vanuit de Opstanding te zeggen over ons levenseinde? Wat valt er vanuit de Opstanding te zeggen over al die moeilijke thema's als pijn en pijnbestrijding, lijden, afscheid, zorg, maar ook euthanasie, voltooid leven...

Het is allereerst goed om te beseffend dat Opstanding een woord is dat meer raakt aan dit leven dan aan een eventueel leven ná dit leven. Niet voor niets herkennen de discipelen de Opgestane aan zijn wonden. Kijk naar de wonden in mijn handen. Steek jouw hand maar in het gat in mijn zijde... De Opgestane draagt de tekenen van zijn lijden nog aan den lijve met zich mee. Na de Opstanding begint niet alles weer opnieuw, alsof niet gebeurd is wat is gebeurd. Gelukkig niet, want dan zou Opstanding eigenlijk een ontkenning van ons leven zijn. Opstanding heeft daarentegen alles te maken met de kwetsuren die mensen opdoen in hun leven, met de wonden die onderweg geslagen worden. Ook de profeet Ezechiël gaat het niet om Opstanding van doden in het algemeen, maar om Opstanding van gedoden... van mensen die zouden moeten leven, maar het leven lukt niet, omdat het geknot wordt, onmogelijk wordt gemaakt. En net zoals Opstanding in de Bijbel alles met leven te maken heeft, zo is ook 'dood' in de Bijbel eigenlijk vooral een woord voor een vorm van leven. Voor leven dat geen leven is. Doodsmacht, in de taal van de Bijbel is niet de macht die maakt dat mensen sterven. Doodsmacht, in de taal van de Bijbel, is de macht die maakt dat leven geen leven is. De Israëlitische slaven in Egypte waren dood. Tussen het einde van het boek Genesis, waar de zonden van vader Jakob naar Egypte trekken, en het begin van het boek Exodus, waarin verteld wordt over de uittocht zit vierhonderddertig jaar. En het enige dat over die vierhonderddertig jaar wordt verteld is dat getal, vierhonderddertig. Verder valt er over die periode niets te zeggen. Er is niets beleefd. Omdat er niet geleefd werd. Niet geleefd kon worden. Leven was onmenselijk in de tijd van de slavernij. Dat is wat de Bijbel verstaat onder 'dood'. En terecht. Zo zullen de ballingen in Babel hun léven hebben herkend in dat beeld van die dorre doodsbeenderen.

Tegenover deze dood – tegenover het onmenselijke leven dus – profeteert Ezechiël en verkondigt de evangelist Johannes het leven. Opstanding in de Bijbel is dat mensen, tegen alle klippen op, door diep water heen, de ruimte voor het leven hervinden, herwinnen. Leven als uiterste waarde. Humaan, menselijk, goed leven, als laatste waarde. Leven zoals God leven heeft bedoeld. Pasen is niet de ontkenning van de dood – het is het verzet tegen de moord, tegen onleefbaar leven. Tegen onmenselijk leven... en misschien ook wel tegen onmenselijk sterven. **Dat is het eerste dat vanuit de Opstanding over ons levenseinde gezegd mag zijn, gezegd hoort te zijn:** Ook ons levenseinde, het einde van leven, kan volgens het visioen van Pasen goed zijn. Mag goed zijn. Hoort goed te zijn. En goddank mogen we dat ook vaak ervaren... dat het einde van het leven ook goed kan zijn. Dat mensen in vrede te midden van hun geliefden gaan, het is goed geweest. En aan zo'n goede dood mogen we als mensen ook werken. In goed vertrouwen, zonder angst... want sinds Pasen is 'leven' het laatste woord.

Dat **'zonder angst'** is misschien wel een belangrijke tweede waarde, die zichtbaar wordt in de ochtend van Pasen. Wie weet heeft van Pasen durft zonder angst de dood tegemoet te treden. Dat betekent dus ook zonder angst mee kunnen gaan met stervende mensen. Eerlijk de pijn onder ogen zien, of de dieptreurige éénzaamheid waarin mensen kunnen verkeren. Of de totale zinloosheid durven verstaan die mensen soms ervaren. Eerlijk de grote vragen onder ogen zien waar soms mee sterven en leven. Eerlijk de onmogelijkheid... ja, de onmenselijkheid onder ogen durven zien die soms ons levenseinde al te zeer kleurt. Een kerk die dan alleen maar komt met moraal, van dit mag niet, of dat moet wel – euthanasie mag niet en eindeloze medicatie moet... zo'n kerk beperkt zich tot een

wel heel mager begrip van leven en dood. Daarmee laat je de mensen die het betreft in de steek. En daarmee raak je, naar ik toch meen, ook ver verwijderd van wat de Bijbel onder de waarde 'leven' verstaat. En meer nog... het kon wel eens zo zijn dat je met zo'n kortgesloten moraal de dood meer ruimte in ons leven geeft dan waar hij na Pasen recht op heeft. Pasen vraagt van ons dat wij meer durven verwachten van léven én van sterven.

Bij de mensen zijn, echt bij de mensen zijn. Dat is de opdracht die voortkomt uit het Paasevangelie. Bij de mensen blijven, ook in hun grootste vragen. En daarbij eerlijk de mogelijkheden, álle mogelijkheden van onze moderne tijd onder ogen zien. Daarbij beseffen dat door toegenomen medische mogelijkheden moderne mensen er niet aan ontkomen te beslissen over de dood – met penicilline valt niet alleen lijden te voorkomen, ook veel lijden te verlengen! Voor dat soort vragen niet weg lopen met snelle moraal, maar die vragen dan ook maar samen in volle openheid en eerlijkheid aangaan. Samen wikken en wegen. Mensen niet met hun vragen laten zitten, maar veeleer samen ervaring opbouwen in het omgaan met die vragen – dát is gemeente zijn. En zo, ook in het levenseinde, samen zoeken naar leven. Menselijk leven. Goed leven. Dát is wat de Opstanding van ons vraagt.

Goede mensen... en nu gaan we straks een kindje dopen. Van het einde van het leven brengt de kleine Jasmijn ons helemaal terug naar het begin. We mogen haar dankbaar zijn!

“Dit zegt God de Heer, ik ga geest in jou brengen, zodat je zult leven”.

Als wij dopen dan is dat in goed vertrouwen. Het vertrouwen van de kerk van alle eeuwen dat tegen alle doodsmacht in het leven overwint. Goed leven, waarlijk leven. Er valt te leven voor de kleine Jasmijn. Haar leven kan goed leven zijn, steeds opnieuw. Omdat Gods geest mensen inspireert, tegen heel veel doodsmacht in toch weer leven inblaast. Er valt te leven voor mensen, omdat Gods hand ons door heel veel diepte heen steeds weer door het water trekt. Naar de overkant.

Laat het zo zijn.

Amen

Ds. J.D. Zuurmond